

Petra Mäki, Eveliina Sorvali

Perhekoulu POP -menetelmät lapsiryhmässä

Päivähoidon kasvatushenkilöstön kokemuksia

Tekijät Otsikko	Petra Mäki ja Eveliina Sorvali Perhekoulu POP -menetelmät lapsiryhmässä, päivähoidon kasvatushenkilöstön kokemuksia
Sivumäärä Aika	33 sivua + 3 liitettä Syksy 2012
Tutkinto	Sosionomi AMK
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi AMK
Ohjaajat	Lehtori Aini Ronkainen Lehtori Eija Raatikainen
Tutkimuksellisen opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää Perhekoulu POP -ohjelmassa käytettävien menetelmien toimivuutta päivähoidon lapsiryhmissä. Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimi ADHD-keskus, joka järjestää kymmenen viikkoa kestävää intensiivistä perhekoulu POP -kuntoutusmenetelmää Helsingissä. Opinnäytetyömme aihe syntyi ADHD-keskuksen esittämästä halusta saada käytännön tietoa aiheesta. Selvityksen avulla keskus saa tietoa päivähoidonkentältä, jolloin se voi kehittää toimintaansa. Laadullisessa opinnäytetyössämme haastattelimme päivähoidon kasvatushenkilöstöä, jotka olivat käyneet Perhekoulun ohjaajakoulutuksen viimeisten neljän vuoden aikana. Keräsimme aineistoa ensin ryhmähaastattelulla, joka toimi alkukartoituksena aiheeseen. Ryhmähaastattelusta nousseista teemoista kokosimme teemahaastattelurungon kuuteen yksilöhaastatteluun. Käytimme yksilöhaastatteluiden analysoimisessa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Työmme teoreettisiksi näkökulmiksi muodostui lapsilähtöisyys ja vertaisvuorovaikutus. Haastateltavat olivat käyttäneet Perhekoulu POP -menetelmistä huomion antamista, huomiotta jättämistä, kehumista, palkitsemista, valintoja sekä selkeitä käskyjä. Nämä menetelmät koettiin pääosin toimivan päivähoidon lapsiryhmässä. Käytetyt menetelmät koettiin vaikuttavan myönteisesti kasvattajan ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen sekä myös lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Käytettyjen menetelmien vahvuutena nähtiin lapsen itsetunnon vahvistaminen positiivisen palautteen avulla. Menetelmien käytön haasteena nähtiin henkilöstön määrä suhteessa lapsiryhmään. Haastateltavista suurin osa ei ollut käyttänyt jäähyä, koska ei ollut nähnyt siihen tarvetta. Perhekoulu POP -menetelmät ovat toimivia työkaluja, kun niitä soveltaa lapseen ja tilanteeseen sopiviksi. Menetelmät antavat lapselle positiivista huomiota ja vahvistaa lapsen hyvää käyttäytymistä. Menetelmät voivat saada aikaan toisia huomioivan ilmapiirin. Isossa ryhmässä menetelmien käyttö on haastavampaa, koska huomiota on annettava usealle lapselle ja kasvattajan reaktiot kohdistuvat myös muihin ryhmässä. Jäähy menetelmän ajatellaan toimivan viimeisenä keinona puuttua haastavaan tilanteeseen. Kasvattajien myönteiset kokemukset toimivista menetelmistä sekä perheohjaajakoulutuksesta voidaan tulkita tukevat heidän työtään päivähoidossa.	
Avainsanat	Perhekoulu POP -menetelmät, lapsilähtöisyys, vertaisvuorovaikutus

Authors	Petra Mäki and Eveliina Sorvali
Title	The Family School POP Methods in a Childgroup, Experiences by Day Care Personnel
Number of Pages	33 pages + 3 appendices
Date	Autumn 2012
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Sciences
Instructors	Aini Ronkainen, Senior Lecturer Eija Raatikainen, Senior Lecturer
The goal of our Bachelor´s thesis was to examine how the family school POP (Pre-school Overactivity Programme) methods were implemented in day care groups. In our thesis we cooperated with the ADHD-center, which organizes the family school POP in Helsinki. The intensive course lasts ten weeks. The subject of our thesis originated from the ADHD center's wish to get more practical information about the methods. With this knowledge the center gets more information about child care and can in that way improve their activities. We conducted our thesis with a qualitative method. We interviewed day care personnel who had been trained in the Family school POP within the last four years. First we collected material from group interviews that worked as an initial mapping of the topic. From the themes that came up in the group interviews we built an interview frame for six individual theme interviews. We analyzed the individual interviews using content analysis. Our theoretical concepts were a child-centered approach and peer interaction. Interviewees had used the Family school POP methods of giving attention, ignoring bad behavior, praising, rewarding, offering choices and clear orders. These methods mostly worked well in child day-care group. The methods used were considered to contribute positively to the interaction between the daycare staff and the child, and also the interaction among the children. Increasing the child's self-esteem with the help of positive feedback was seen as a strength while the number of staff in relation to the children in the group was seen as a challenge. The majority of those interviewed had not used the time out method, because they had not seen the need for it. Family School POP methods are effective tools in a child group when they are adapted to the needs of the child and the situation concerned. The methods create an atmosphere where the child is given positive attention to and the child's good behavior is reinforced, also the child may learn to take others into account. In large groups it is more challenging to use the methods, because attention must be given to more than one child. The time out method is seen as the last resort to intervene in challenging situations. The primarily positive experiences of the staff in using these methods can be interpreted as evidence that these operating methods and family counselor training support their work in day care.	
Keywords	Family School POP methods, child-centered approach, peer interaction

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Perhekouluohjelma	2
2.1	Perhekoulu POP	3
2.2	Lastenryhmän päiväohjelma	4
2.3	Perhekoulu POP -menetelmät	5
2.3.1	Yhdessä toimiminen	5
2.3.2	Tilanteen hallinta	7
3	Lapsen hyvä arki päivähoidossa	8
3.1	Lapsilähtöisyys	8
3.2	Aikuisten ja lasten vuorovaikutus	9
3.2.1	Turvallisuus ja luottamus	10
3.2.2	Kannustus ja lohdutus	11
3.3	Vertaisvuorovaikutus	12
3.3.1	Ryhmäkoko	12
3.3.2	Lapsen sosiaalinen asema ryhmässä	14
4	Tutkimusasetelma	15
4.1	Tutkimuskysymykset	16
4.2	Ryhmähaastattelu	16
4.3	Yksilöhaastattelut	17
4.4	Aineiston analyysi	18
5	Kasvattajien kokemuksia Perhekoulu POP -menetelmistä	19
5.1	Lapsen yksilöllinen huomiointi	19
5.2	Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus	20
5.3	Lasten keskinäinen vuorovaikutus	22
5.4	Kehittäminen	24
6	Johtopäätökset	24
7	Pohdinta	27

Liitteet

Liite 1. Lasten ryhmä

Liite 2. Ryhmähaastattelurunko

Liite 3. Yksilöhaastattelurunko

1 Johdanto

Lapsi voi viettää arkipäiviensä valvellaoloajasta enemmän aikaa päivähoitossa kuin kotona (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 36). Lapsen näkökulmasta päiväkotiki on yhteisönä haastava ja vaativa, koska siinä lapsen täytyy löytää oma paikkansa ryhmässä sekä myös suhteessa aikuisiin ja toisiin lapsiin. Tämän lisäksi lapsen on myös oltava oma itsensä ajatuksineen, toiveineen ja haluineen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 102.)

Päivähoidon ammattilaiset tarvitsevat paljon tukea ja toimivia työtapoja, saadakseen päiväkodin arjen rullaamaan sujuvasti ja rauhallisesti. Päivähoito asettaa haasteita myös lapsen hyvinvoinnille. Sillä, miten lapsi kokee päiväkodin vaikutuksen elämässään, on suuri merkitys. Päivähoidon ammattilaisilla on suuri vastuu siinä, millaiset seuraukset päivähoitolla on lapsen elämään. Ovatko ne myönteiset vai kielteiset? (Kalliala 2012: 13–14.)

Kiinnostuksemme opinnäytetyöaiheeseen nousi työkokemuksesta päiväkodissa. Tutkimuskysymystemme avulla halusimme ottaa selvää Perhekoulu POP -ohjelmassa käytettävien menetelmien toimivuudesta päivähoitossa. Halusimme selvittää millaisia kokemuksia päivähoitola ammattilaisilla on Perhekoulu POP -menetelmistä lapsiryhmässä? Toiseksi halusimme selvittää Miten Perhekoulu POP -koulutuksessa opitut menetelmät tukevat kasvattajan työtä? Olimme myös kiinnostuneita kuulemaan miten perhekoulu POP -menetelmiä tulisi kehittää?

Opinnäytetyömme aineiston keräsimmekin haastatteluiden avulla. Haastatteluihin osallistujat ovat Suomen Lastenhoitoyhdistyksen ja Sedmigradsky -säätiön päivähoitola kasvatushenkilökuntaa. Haastatteluihin osallistujat ovat käyneet ADHD-keskuksen järjestämän perhekouluohjaajakoulutuksen neljän vuoden aikana. Järjestimme tutkimusaiheen alkukartoitukseksi ryhmähaastattelun, johon osallistui kolme kasvattajaa. Ryhmähaastattelusta saatujen tietojen pohjalta toteutimme kuusi yksilöhaastattelua. Käytimme yksilöhaastatteluaineistojen analysoimisessa aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

2 Perhekouluohjelma

Perhekouluohjelma "Pre-school Overactivity Programme" on lastenpsykiatrien Joanne Bartonin ja Seija Sandbergin Glasgow'n yliopistossa kehittämä kuntoutusmenetelmä, joka tukee sekä ohjaa ylivilkkaiden leikki-ikäisten lasten vanhempia (Sandberg ym., 2008, 5). Perhekoulu POP -ohjelman tavoitteena on lisätä vanhemman ymmärrystä lapsen käyttäytymistä kohtaan ja vahvistaa vanhemman taitoja toimia vaikeasti käyttäytyvän lapsen kanssa. Keskeistä on myös muokata lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta myönteisemmäksi ja tukea lasta sekä suoraan että vanhemman kautta oman käyttäytymisensä parempaan hallintaan. Tärkeänä yleisenä päämääränä on tukea vanhempien itseluottamusta omassa vanhemmuudessaan. (Palomäki 2003: 27.)

Perhekouluja on kansainvälisesti tarjottu jo 1960-luvulta lähtien, Suomessa 1990-luvun puolivälistä lähtien. Suomessa näitä yleensä ryhmämuotoisia tapaamisia kutsutaan vanhempainkouluiksi tai perhekouluiksi. Kansainvälisesti käytetään nimitystä Parent Training programme (PTP) tai Parent Skills Training Programme (PSTP). (Salmi 2008: 9.) Lääketieteen tohtori Seija Sandberg toi perhekoulu ohjelman Suomeen. Ensimmäinen perhekouluryhmä järjestettiin syksyllä 1999 Helsingissä Suomen Lastenhoitoyhdistyksen ylläpitämässä ADHD-keskuksessa, joka toimi silloin nimellä MBD-keskus. Suomen Lastenhoitoyhdistys otti ohjelman käyttöönsä nimellä Perhekoulu POP. Perhekoulun käsikirja, käytännön opas vanhemmille suomennettiin perhekoulutoiminnan käyttöä varten. Perhekoulutoiminta on laajentunut myös muualle Suomeen Helsingissä toteutetun kehittämistyön ja ryhmänohjaajien perehdyttämiskoulutuksen ansiosta. (Niilo Mäki Instituutti 2002: 24.)

Perhekouluohjelma perustuu kognitiivisten ja käyttäytymisterapeuttisten menetelmien periaatteisiin (Palomäki 2003: 27). Näillä terapiamenetelmillä voidaan saada aikaan muutosta ajattelussa, tunteissa sekä käyttäytymisessä. Peruslähtökohtana on oletus, että tunteet ja toiminta ovat suurelta osin ajatusten ja uskomusten seurausta. Ympäristön ärsykkeiden ajatellaan vaikuttavan käyttäytymiseen ja tunteisiin. Kognitiivisessa prosessoinnissa, kuten esimerkiksi aistihavaintojen käsittelyssä, ajattelussa tai päätelmien teossa voi olla puutteita ja vääristymiä, jotka voivat vaikuttaa tunteisiin ja toimintaan. Terapia on tavoitteellista ja jäsenneltyä sekä tiiviiseen yhteistyöhön perustuvaa. Alle kouluikäisten terapiamenetelmänä käytetään yleensä leikkiä. (Käypä hoito.)

2.1 Perhekoulu POP

Suomen Lastenhoitoyhdistyksen ylläpitämä ADHD-keskus toimii opinnäytetyössämme työelämän yhteistyökumppanina. ADHD-keskus järjestää Perhekoulu POP -ohjelmaa keskimäärin viidesti vuodessa. Keskuksen toiminnan periaatteena on, ettei diagnoosia tai lähetettä tarvita palveluiden saamiseksi vaan vanhempien huoli lapsen tilanteesta riittää. Keskus toimii tuki-, tiedotus-, koulutus- ja kuntoutuskeskuksena. Toiminnan tavoitteena on saada perheiden kokemuksiin ongelmiin helpotusta, jolloin voidaan löytää asiaankuuluvat tukitoimet arjen helpottamiseksi. (ADHD-keskus.) Toiminnan kohderyhmiä ovat myös päivähoidon, koulun ja sosiaali- ja terveyshuollon henkilökunta sekä muut asiasta kiinnostuneet (Suomen lastenhoitoyhdistys).

Perhekoulu POP -ohjelma rakentuu vanhempainryhmästä sekä lapsiryhmästä. Molemmat ryhmät kokoontuvat samanaikaisesti kerran viikossa, kymmenen viikon ajan. Perhekoulu kerta kestävä kerrallaan neljä tuntia. Perhekouluun voi osallistua samaan aikaan viisi perhettä. Vanhempien ryhmänohjaajana toimii Perhekoulu ohjelmaan koulutettu ammattihenkilö, joka ohjaa koulutuksenomaista vertaisryhmää. Lastenryhmässä toimii myös perhekoulumenetelmien asiantuntija, joka ohjaa ja tukee lastenohjaajia peilihuoneen takaa korvanappien välityksellä. Jokaisella lapsella on ryhmässä oma ohjaaja. (Palomäki 2003: 27–28.) Lapsiryhmän perhekouluohjaajaksi voi kouluttautua terveydenhuollon, sosiaali- tai kasvatustieteiden ammattihenkilöt ja opiskelijat, jotka tekevät työtä perheiden parissa. Perhekouluohjaajakoulutus antaa valmiudet työskennellä haastavasti käyttäytyvien lasten ja heidän perheiden parissa. Perhekoulun käsikirja toimii teoriapohjana koulutuksessa. Jokaisella kerralla on teema, jota sovelletaan käytännössä lapsiryhmän kanssa. (Suomen Lastenhoitoyhdistys-perhekouluohjaajaksi.)

Perhekoulu POP -ohjelman vaikuttavuutta on tutkittu Suomessa. Eija Palomäen tutkimustyön tarkoituksena oli arvioida ryhmämuotoisen Perhekoulu POP -interventio-ohjelman vaikuttavuutta leikki-ikäisten lasten käyttäytymisen ja tunne-elämän ongelmiin. Palomäen lisensiaatintutkimuksen tulokset osoittavat käytösongelmien alueella lasten uhmakkuuden sekä aggressiivisuuden vähentyneen. Ylivilkkausongelmissa muutoksia ilmeni vain tietyillä ehdoilla. Keskittymisvaikeudet vähenivät työllä ja

vaikeasti uhmakkailla lapsilla. Keskittymisvaikeudet pysyivät samana tai lisääntyivät niillä lapsilla, joilla uhmakkuus ei ollut pääasiassa ongelmana. Tutkimus osoitti että, interventio ilmeni tehokkaammaksi niiden lasten joukossa joiden oireet oli kliinisesti diagnosoitu. Heidän tarkkaamattomuusongelmat vähenivät. Perhekoulu menetelmällä ei todettu olevan vaikutusta lasten tunne-elämän vaikeuksiin, kuten depressiivisyytenä, ahdistuneisuutena tai pelkoina ilmenevät tunne-elämän ongelmat. Ne vaativat usein huomattavasti intensiivisempää ja pitkäaikaista hoitoa. (Palomäki 2003: 40–43.)

Toinen merkittävä tutkimusnäyttö on Eeva-Liisa Salmen väitöskirja. Hänen tuloksissaan ilmeni myönteisiä tuloksia ylivilkkauden ja lasten käytöshäiriöiden vähenemisessä Perhekoulun jälkeen. Perhekoulun jälkeen äidit kokivat lapsensa ylivilkkauden vähentyneen sekä käytöshäiriöiden kohtalaisesti lieventyneen. Lapsen hoitopaikassa oli huomattu myös samansuuntaisia muutoksia. Hoitohenkilökunta koki lisäksi, että lapsi keskittyi paremmin tehtäviinsä. Perhekoulu toiminnalla on kansantaloudellinen merkitys ennaltaehkäisevän toimintansa vuoksi. Kartuttaessaan vanhempien vanhemmuustaitoja ja puuttamalla lasten käyttäytymisen ongelmiin jo varhaisessa vaiheessa, voidaan ongelmia ehkäistä kasvamasta suuriin mittakaavoihin. Vaikeammat ongelmat vaativat monimuotoisempia, yksilöllisempiä, pitkäkestoisempia ja kalliimpia hoitokeinoja. (Salmi 2008: 10–14.)

2.2 Lastenryhmän päiväohjelma

Lapset harjoittelevat lastenryhmässä keskittymistä, ryhmätyötaitoja sekä prososiaalista käyttäytymistä erilaisten leikkien, tehtävien ja aktiviteettien kautta. Päivän ohjelma (LIITE I) noudattaa joka kerta samaa järjestystä. Ensimmäiseksi aamuun kuuluu vapaa leikki, jossa lapsi voi vapaasti valita tarjolla olevista leikki- ja peli vaihtoehdoista, jotka ovat huoneessa. Vapaan leikin aikana lapsi ohjaa leikin suuntaa. Aikuinen ohjaa tarvittaessa lasta, näyttämällä esimerkkiä omalla käyttäytymisellään. Lapset voivat yhdistää leikkejään aikuisen valvonnassa. Aamun toisena leikkinä on valittu leikki, jossa lapsi harjoittelee keskittymistä. Leikin vaihtaminen leikistä toiseen ei ole mahdollista. Ohjaava aikuinen auttaa lasta pysymään leikissä kuuntelemalla ja havainnoimalla lasta. Aikuisen on ohjattava ja innostettava lasta jatkamaan leikkiä, jos keskittyminen leikkiin heikkenee. (Salmi 2008: 23–24.)

Leikkien jälkeen tarjotaan lapsille vettä ja keksiä. Keksihetkessä korostuvat prososiaaliset taidot. Tällöin lapsia harjoitetaan impulssien kontrolloimisessa, kuuntelemisessa ja vuoron odottamisessa. Seuraavana ohjelmassa on liikuntahetki, jossa lapsella on mahdollisuus purkaa energiaa turvallisessa ympäristössä. Liikuntahetken tarkoitus on myös kehittää lihaskontrollia ja -koordinaatiota. (Salmi 2008: 23–24.) Liikuntahetken jälkeen on lounastauko, jolloin lapset ja vanhemmat menevät yhdessä lounaalle sekä ulkoilemaan. Iltapäivä alkaa lyhyellä yhteisleikillä ja päiväkirjahetkellä. (ADHD-keskus.) Ohjaava aikuinen kirjoittaa jotain positiivista lapsen päivästä ja lapsi täydentää sivun kuvilla sekä tarroilla. Iltapäivä jatkuu musiikkihetkellä, jossa lapsia opetetaan seuraamaan annettuja ohjeita ja leikkimään yhdessä sekä yksin vuorollaan. Päivän ohjelma päättyy satuhetkeen. (Salmi 2008: 23–24.)

2.3 Perhekoulu POP -menetelmät

Perhekoulun käsikirja esittelee Perhekoulu POP -ohjelman menetelmät, jotka ovat huomion antaminen, huomiotta jättäminen, kehuminen, palkitseminen, valinnat, selkeät käskyt ja jäähy. Perhekoulu menetelmät ovat ennen kaikkea suunniteltu edistämään myönteistä käytöstä, auttamalla lapsia hallitsemaan omaa käyttäytymistä aiempaa paremmin. Käyttäytymisen hallintaa on jokaisen lapsen opittava. Pienet lapset ovat kaikin puolin riippuvaisia aikuisista käyttäytymisensä hallinnassa ja ohjauksessa. Iän myötä lapset oppivat ohjaamaan itse omaa käyttäytymistään. (Sandberg–Santanen–Jansson–Lauhaluoma 2000: 5–6.)

2.3.1 Yhdessä toimiminen

Kaikki lapset haluavat myönteistä huomiota, kuten hymyä, rohkaisevia sanoja ja halausta. Jos lapset eivät saa tarvitsemaansa myönteistä huomiota, he yrittävät hakea sitä muilla keinoin. Tavallisesti tämä tarkoittaa tilanteeseen sopimatonta käytöstä, mikä johtaa välittömästi huomion saamiseen aikuisilta, tosin kielteisen huomion. Aikuisen antaessa tällä tavoin huomiota, hän vahvistaa lapsen ei-toivottua käyttäytymismallia, joka todennäköisesti tulee toistumaan. Lapset ottavat mieluummin kielteistä huomiota aikuisilta kuin jäävät kokonaan huomiotta. Kasvattajan tulee keskittyä huomion antamiseen, silloin kun lapsi ei sitä vaadi ja vähiten sitä odottaa. Aikuisen tulee tarkkailla lapsen myönteistä käyttäytymistä ja palkita lasta kehuilla

vähäisestäkin asiasta. Kasvattajan on suositeltavaa osallistua lasten leikkiin, jolloin hänellä on mahdollisuus antaa myönteistä huomiota lapselle. (Sandberg ym. 2000: 23–33.)

Huomion antamisen vastakohta on huomiotta jättäminen, joka on yksi perhekoulun menetelmistä. Kasvattajan tulee ennakoida lasten häiritsevää käyttäytymistä. Hänen on suunniteltava etukäteen, miten toimia mahdollisesti eteen tulevissa ongelmatilanteissa. Lievä häiriökäyttäytyminen on parasta jättää huomiotta kokonaan. Aikuinen ei anna tällöin lapselle katsekontaktia, ruumiillista eikä sanallista kontaktia. Huomiotta jättämisessä kasvattaja lähtee lapsen luota pois ja kääntää hänelle selkänsä. Jos lähetyvillä on muita lapsia, aikuinen voi kehua hyvin käyttäytyviä lapsia. Huonosti käyttäytyvän lapsen muuttaessa käytöstään myönteiseen suuntaan, aikuisen tulee välittömästi kehua siitä lasta ja ohjata häntä johonkin myönteiseen toimintaan. Vakavia käytöshäiriöitä ei tule jättää huomiotta vaan ne tulee katkaista välittömästi. (Sandberg ym. 2000: 92–97.)

Lapset tarvitsevat kehuja voidakseen ajatella itsestään hyvää. Kasvattajan huomio ja kehuminen ovat erittäin arvokkaita palkkioita. Lapsi käyttäytyy entistä todennäköisemmin myönteisesti, jos kasvattaja kannustaa kehumalla ja palkitsemalla. Kehuminen auttaa lapsen myönteisen minäkuvan kehityksessä. Kehumista voi käyttää myös kannustamaan lapsia uusien taitojen oppimisessa ja itseluottamuksen tukemisessa. Lapsille tulee antaa tunnustusta sekä jokapäiväisistä askareista, että jostain erityisen hyvästä suoriutumisesta. Aikuisen tulee kertoa lapselle kehumisen syyn, jotta lapsi voi oppia minkälaisesta käytöksestä pitää. Kehuminen tulee antaa välittömästi toiminnan jälkeen. Lapset, jotka saavat sopivassa määrin tunnustusta, kehittyvät hyvä itsetunto. Nämä lapset myös tarvitsevat myöhemmin vähemmän kehumista. (Sandberg ym. 2000: 50–55.)

Palkitsemisen tarkoituksena on rohkaista lasta myönteiseen käytökseen. Palkinnot ovat konkreettisia asioita, kuten tähtitarrojen keräämistä viikoon tai jokin lapsen ja aikuisen yhteinen tekeminen. Palkitseminen tehostuu, kun siihen lisätään tunnustuksen antaminen. Palkintoja voidaan käyttää kannustuksena, jolloin lapsen kanssa sovitaan etukäteen asiasta. Yksi aineellisen palkinnon muoto on tarrakortit, johon lapset saavat tarran toivotusta käyttäytymisestä. Kasvattajan on huolehdittava, että lapsi saa

onnistumisen kokemuksia, vaikka hän ei onnistuisikaan täydellisesti. Pienikin onnistuminen oikeaan suuntaan on kehumisen arvoista. Palkitsemista on hyvä tapahtua myös lapsen sitä odottamatta. Tällöin palkitseminen tulee yllätyksenä lapselle. Näin toimimalla kasvattaja voi näyttää huomanneensa lapsen hyvän toiminnan. Hänen tulee myös kertoa lapselle, mistä toiminnasta häntä palkitaan. (Sandberg ym. 2000: 68–73.)

2.3.2 Tilanteen hallinta

Valintojen tekeminen on menetelmä, jossa lapsi oppii huomaamaan erilaisia toimintamahdollisuuksia ja kohtaamaan toimintansa seuraukset. Lapset tarvitsevat kasvattajan apua, kun he käyvät läpi erilaisia toimintamahdollisuuksia. Aikuiset voivat auttaa lapsia miettimään eri vaihtoehtoja ja tekemään päätöksen, jonka seuraukset ovat myönteiset. Kasvattaja ei tarjoa valmiita ratkaisua lapselle, vaan hän keskustellen auttaa lasta huomaamaan ja selvittämään asiaa mielessään. Lapset voivat tehdä ratkaisuja, joiden seuraukset ovat hyvät. Lapset tekevät usein myös virheitä ja toimivat tavoilla, jotka eivät ole hyväksyttäviä. Kasvattaja voi auttaa lasta kohtaamaan valintojensa seuraukset ja myös oppimaan virheistään. Lasten tulee saada olla vastuussa toiminnastaan, siitä mitä he voivat tehdä itse. (Sandberg ym. 2000: 77–81.)

Selkeiden käskyjen avulla kasvattaja auttaa lasta tietämään, mitä häneltä odotetaan. Kasvattajan on pohdittava kehotustensa tarpeellisuutta. Yksinkertainen viestiminen on tärkeää huomioida lasten kanssa toimiessa. E erityisen tärkeää on käyttää sellaisia sanoja, joita lapset ymmärtävät. Lapselle ei myöskään tule antaa liikaa kehotuksia yhdellä kertaa. Jotta aikuinen saisi lapsen huomion, on hänen käytettävä sanansa harkiten. Hyvään vuorovaikutukseen vaikuttavat myös kuunteleminen, katsekontakti, kehonkieli ja tunneilmaisu. Hänen on toimittava vuorovaikutuksessa esimerkkinä lapselle, sillä lapsilla on tapana jäljitellä näkemäänsä ja kuulemaansa. Ohjeita antaessaan on tärkeää erottaa tiedonanto, suositus, kysymys ja käsky toisistaan. Lapselle ei tule esittää valinnanmahdollisuutta silloin, kun se ei ole mahdollinen. Aikuinen ei väittele päättämistään määräyksistä lapsen kanssa, vaan vie asian loppuun saakka. (Sandberg ym. 2000: 36–47.)

Jäähy on tehoava menettelytapa lapsen häiriökäyttäytymiseen. Tarkoituksena on osoittaa lapselle, ettei hänen käyttäytymistään voida hyväksyä. Jäähy menetelmän

käyttöä ei tule toteuttaa liian usein, vaan vain vakaviin käytösongelmiin. Ennen jäähyn käyttöön ottamista lapselle tulee rauhallisena hetkenä kertoa jäähystä sekä millaisesta käytöksestä jäähylle joutuu. Jäähytuoli tulee sijoittaa virikkeettömään paikkaan. Lapsen hyväksymättömän käytöksen seurauksena, kasvattaja antaa lapselle ensimmäisen selkeän käskyn sekä aikaa reagoida käskyyn. Jos lapsi ei tottele, hän toistaa käskyn ja varoittaa seurauksesta eli jäähystä. Mikäli lapsi ei edelleen tottele, kasvattaja toteuttaa jäähyn. Aikuisen tulee säilyttää rauhallisuutensa, vaikka lapsi vastustaisi jäähylle joutumista. Kasvattaja päättää, milloin lapsi menee jäähylle ja milloin se on ohi. Tärkeintä on saada lapsen ei-toivottu käyttäytyminen loppumaan välittömästi ja auttaa lasta rauhoittumaan. Jäähyn päättymisen jälkeen lapselle tulee antaa huomiota ja mukavaa tekemistä. (Sandberg ym. 2000: 84–88.)

3 Lapsen hyvä arki päivähoitossa

Lapsen hyvä arki päivähoitossa määrittyy lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa sekä lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Työmme teoreettiseksi näkökulmaksi muodostui aineiston perusteella lapsilähtöisyys ja vertaisvuorovaikutus.

3.1 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyydessä on vahva käsitys lapsesta aktiivisena oppijana sekä myös oman oppimisensa subjektina. Aikuisen tehtävänä on antaa tilaa lapsen oman oppimisprosessin muotoutumiselle, sen sijaan että aikuinen tarjoaisi lapselle valmiiksi rakennettuja oppimiskokemuksia. Oman oppimisensa säätelijä on siis viime kädessä lapsi itse, ei aikuinen. Lapsilähtöisen kasvatuksen ajatuksena on se, että aikuinen kunnioittaa lapsen yksilöllisyyttä. Aikuinen myös suunnittelee ja rakentaa kasvatuskäytännöt niin että ne vastaavat lasten yksilöllisiä tarpeita. Aikuinen luottaa lapsen omaehtoiseen haluun ja kykyyn oppia ja kasvaa sekä on apuna mahdollistamassa lapsen omaehtoisen oppimisprosessin toteutumisen. Kasvatusprosessiin kuuluvat tavoitteet, sisällöt ja menetelmät ovat lähtöisin lapsesta. Lapsilähtöinen pedagogiikka painottaa lapsen omaehtoisen ja yksilöllisen oppimisprosessin tukemista. Oppiminen perustuu kuitenkin lapsen vuorovaikutukseen niin aikuisen kuin osaavamman kaverin, vertaisryhmän kanssa. (Hujala 1998: 56–59.)

Siitäkin huolimatta että lapsilähtöisyyttä korostettaisiin suuressa määrin, on tunnistettava ja tunnustettava se epäsymmetrisyys mikä vallitsee aikuisen ja lapsen välisessä suhteessa. Kasvattajana aikuinen käyttää aina väistämättä valtaa, ja tätä asiaa ei tule unohtaa. Jos aikuinen pyrkii siihen, että hän pidättäytyy avoimesta vallan käytöstä, hän kuitenkin ajautuu melkein väistämättä käyttämään valtaa peitetysti. Tämä tuhoaa suoran ja aidon vuorovaikutuksen, joka on ehdotonta hyvässä kasvatuksessa. Lapsilähtöisyys on ymmärretty väärin, jos luovutaan kasvatuksellisen auktoriteetin tarkoituksenmukaisesta käyttämisestä. Avointa auktoriteettia käyttävän aikuisen ammattirooli voi sen sijaan olla myönteinen, lämmin, oikeudenmukainen ja aktiivinen. Aikuisen on käytettävä valtaa, mutta sitä tulee käyttää lasten hyväksi eikä heitä vastaan. (Kalliala 2012: 48–50.)

3.2 Aikuisten ja lasten vuorovaikutus

Aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus on läsnä päiväkodin kaikessa toiminnassa. Tämä päivittäinen kanssakäyminen vaikuttaa jokaisessa hetkessä ja monin eri sävyin, sekä iloissa että suruissa. Lapset vaikuttavat niin yksilönä kuin vertaisryhmänä varhaiskasvatusympäristön ilmapiirin, vaikka aikuiset ovatkin avainasemassa tässä. Vuorovaikutuksen tulisi olla lasta kunnioittava ja ilmapiirin kuunteleva. (Kalliala 2008: 11.) Kasvatuksessa merkittävää on se, onnistuuko aikuinen vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin sopivalla tavalla. Joku lapsista on voinut tottua kovaääniseen komenteluun, kun taas joku toinen voi säikähtää aikuisen kovaa ääntä. Aikuisen toimintatapa vaikuttaa suuresti lapsen käyttäytymiseen ryhmässä, niin myönteisesti kuin kielteisesti. (Koivunen 2009: 119–122.)

Ideaalinen ympäristö kehityksen, kasvun ja oppimisen kannalta on ryhmä, jossa kaikki aikuiset ovat koko ajan läsnä lasten toiminnassa. Aikuiset eivät keskustele keskenään, vaan he ovat jakaneet toiminta-alueet toistensa kanssa. He osallistuvat lasten kanssa kaikkeen toimintaan, mukaan lukien lasten vapaavalintaiseen puuhasteluun. Aikuisten ei tulisi kuitenkaan liikaa puuttua lasten tekemisiin ja heidän tulisi kunnioittaa lasten omia valintoja. Aikuiset ovat joka hetki tietoisia siitä, mitä kukin lapsi kulloinkin tekee ja mitä ryhmässä tapahtuu. Aikuinen sekä kuulee että myös kuuntelee lasta herkällä korvalla. Hän osaa myös tarpeen tullen ohjata lapsen toimintaa ja houkutella mukaan

haastaviinkin tehtäviin. Aikuisen tehtävänä on kehua ja kannustaa lasta sekä puhua rauhallisella äänellä käyttäen niitä ilmaisuja, joita lapsi ymmärtää. (Koivunen 2009: 123.)

3.2.1 Turvallisuus ja luottamus

Lapselle syntyy turvallinen kiintymyssuhde, kun hän elää ennakoitavassa maailmassa. Turvallisuus syntyy myös siitä, kun lapsi saa tuoda vuorovaikutukseen kaikki tunteensa, myös riippuvuuden, raivon ja pettymyksen tunteet. Ennakoitavuus tarkoittaa arjen joustavaa säännöllisyyttä, mutta myös aikuisen reaktioiden johdonmukaisuutta. (Sinkkonen 2008: 270.)

Aikuisen tulee tarjota lapselle turvallista vuorovaikutusta, jossa lapsi voi kokeilla ja testata rajojaan sekä luottaa siihen, että aikuinen asettaa rajat. Rakkauden ja välittämisen tulee olla ehdotonta, riippumatta siitä käyttäytyykö lapsi hyvin vai huonosti. Lapsi osaa jo hyvin pienenä lukea ympäristönsä tunnekieltä. Se tapa, jolla aikuinen kohtaa ja huomioi lapsen sekä vastaa hänen tarpeisiinsa, synnyttää aina lapsessa erilaisia tunteita kuten turvallisuutta, mielihyvää, turhautumista tai pelkoa. Lapsi tuntee ja kokee omat tunteensa voimakkaasti itsessään, vaikka lapsi ei vielä osaakaan niitä eritellä tai käsitellä. Lapsen perusturvallisuus kehittyy ja vahvistuu jokapäiväisissä arjen kohtaamisissa aina silloin kun lapsi saa osakseen läheisyyttä ja hyväksyntää. Lapselle on tärkeää tieto siitä, että hän on ainutlaatuinen ainakin jollekin aikuiselle tai aikuisille. Luottamus rakentuu sitoutumiselle, hyväksynnälle ja tuen antamiselle. (Mikkola 2009: 20–21.)

Lapsen turvallisuudentunteeseen ja hoivaamiseen sisältyy aina jonkinasteisten rajojen asettaminen. Lapsen toimintojen rajoittamisen tavoitteena on suojella ja vartioida lasta, jottei hän pääsisi vahingoittamaan itseään. Tämänkaltainen rajojen asettaminen onkin helppo nähdä lapsen kannalta hyvänä ja välttämättömänä. Arkielämässä rajat asetetaan usein kielloin ja käskyin. Kuitenkin myös lapseen kohdistuvat positiiviset toiveet ja odotukset toimivat yhtä lailla rajojen asettamisen keinoina. (Keltikangas-Järvinen 2010: 146.)

Rajoittamista ovat kaikki ne tavat ja keinot, joilla lapselle ilmaistaan se, missä rajoissa hän saa toteuttaa itseään. Rajoittaminen ei siis ole pakkoa, vaan rajojen olemassaolon voi ilmaista myös kiittämällä lasta ja näin osoittaa hänelle, missä menee odotetun ja moitittavan käytöksen ero. (Keltikangas-Järvinen 2010:146.) Silloin kun lasta joudutaan rankaisemaan, on muistettava ottaa huomioon lapsen yksilöllisyys. Jos on vaikea löytää jokaiselle sopivia vahvistajia, niin vielä vaikeampi on löytää yleispäteviä, kaikille sopivia rangaistuksia. (Keltikangas-Järvinen 2010: 249–250.)

3.2.2 Kannustus ja lohdutus

Päiväkodissa lapsen lähellä olevat aikuiset luovat omalla toimimisellaan ja olemisellaan ilmapiirin, jossa lapsi saa kasvaa ja rakentaa käsitystä niin omasta itsestään kuin myös omista taidoistaan. Lapsi tarvitsee aikuiselta paljon kannustusta ja rohkaisua, silloin kun hän tutkii, opettelee ja ottaa haltuunsa uusia asioita. Ratkaisevaa aikuisen toiminnassa on se herkkyys, jonka avulla hän tunnistaa lapsen erilaisia tunnetiloja kuten esimerkiksi jännitystä, pelkoa, iloa tai surua. Jos aikuiselta puuttuu tämä herkkyys, hänen on vaikea ymmärtää lapsen aloitteita ja mielenkiinnonkohteita, tai sitä mitä lapsi kulloinkin toivoo ja haluaa. Silloin kun lapsi on peloissaan tai hädissään, hän tarvitsee aikuiselta lohdutusta. Aikuinen ei välttämättä aina edes huomaa niitä monia asioita, joita lapsi voi pelätä ja jännittää. (Mikkola 2009: 20–21.)

Lapset voivat saada päivähoitossa hyvin monia onnistumisen kokemuksia ilman, että aikuinen olisi suunnitellut niitä etukäteen. Tällaisia tilanteita voi olla esimerkiksi se, kun lapsen leikki sujuu hyvin kaverien kanssa tai lapsi on osannut vastata aikuisen haastavaan kysymykseen. Onnistumisen kokemuksia päivähoitossa voidaan tietysti myös suunnitella ja järjestää lapsille tietoisestikin. Onnistumisen kokemukset vaikuttavat lapseen positiivisesti, sillä ne lisäävät lapsen itseluottamusta sekä vahvistavat hänen minäkuvaansa myönteiseen suuntaan. Mitä vähemmän lapsi luottaa itseensä, sitä suurimmassa määrin hän tarvitsee kiittämistä ja onnistumisen kokemuksia. (Koivunen 2009: 38–39.)

Lapsen itsetunnon perusta on kokemus siitä, että lapsi tuntee itsensä rakastamisen arvoiseksi ja hyväksi juuri sellaisena kuin hän, ilman mitään suorituksia. Itsetunto kuitenkin vaihtelee päivästä toiseen ja siihen vaikuttaa myös lapsen meneillään oleva

ikäkausi. Lapselle annettavan kannustamisen ja kiitoksen tulisi olla realistista. (Sinkkonen 2008: 207.) Lapsen itsetuntoa rakentaa syvästi kannustus, joka osoittaa lapselle sen, että hän on kehittynyt verrattuna hänen aikaisempiin suoritukseen. Kannustamisen tulisikin tapahtua oikeasta asiasta. Se ei myöskään koskaan saisi muuttua automaattiseksi. (Sinkkonen 2008: 181.)

3.3 Vertaisvuorovaikutus

Päiväkodissa lapsen toiminta määrittyy suhteessa vertaisryhmään, ikätovereihin sekä myös henkilökuntaan. Kaverisuhteet ovat lapselle erittäin tärkeitä ja tämän takia lapset ovatkin toisilleen hyvin merkittäviä päiväkodissa. Lapset saattavat kiintyä toisiin lapsiin jopa vahvemmin kuin mitä he kiintyvät aikuisiin. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 73.) Ikätoverit ovat myös ehdoton edellytys lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiselle, itsetunnolle, ryhmässä olemisen taidoille, sukupuoli-identiteetille ja itsetunnolle (Sinkkonen 2008: 273).

Ihmisen elämään kuuluu lapsuudesta lähtien monia erilaisia ryhmiä. Lasten oma vertaisryhmäsuhteiden maailma kutsuu lapsia leikkiin, seikkailuihin ja löytöretkille maailmaan. Lapset ovat jo pieninä hyvin motivoituneita osallistumaan vuorovaikutukseen. Hyvin harvoin he myöskään haluavat vetäytyä toimimaan yksin. Jotta lapsi hyväksyttäisiin päiväkodissa, hänen on ymmärrettävä se minkälaiset säännöt, kulttuuri ja toimintatavat vallitsevat lasten kesken. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 90–92.)

3.3.1 Ryhmäkoko

Varhaiskasvatuksen keskeisimpiä laatutekijöitä on ryhmäkoko. Suomessa suurena puutteena voidaan pitää sitä, ettei eri-ikäisten lasten ryhmien enimmäiskokoja ole määritelty. Ryhmän kokoa kuitenkin säädellään epäsuorasti aikuisten ja lasten suhdelukusäädöksin. Tämä tapa ei silti suojaa lasta eikä aikuisia hallitsemattoman isoilta ryhmiltä. Iso ryhmä on iso ongelma, joka rasittaa luonnollisesti aikuisiakin. (Kalliala 2012: 157.) Yksi aikuinen ja seitsemän lasta on yli kolmivuotiaiden normi ryhmäkoko. Perinteistä kolmen aikuisen ja 21 lapsen ryhmää voi kuitenkin kasvattaa

mielin määrin. Ryhmää voi suurentaa loputtomiin lisää aikuisia palkkaamalla. (Kalliala 2012: 159.)

Ryhmän ei tarvitse olla erityisen suuri, kun siinä syntyvien sosiaalisten vuorovaikutusepisodien määrä pääsee ylittämään lapsen hallintakyvyn. Kun kolmas lapsi liittyy kahden keskenään leikkivän lapsen seuraan, hän ei tuo mukaan ainoastaan omaa osuuttaan leikkiin. Kolmannen lapsen mukaantulo muuttaa myös näiden kahden lapsen vuorovaikutusta. Tilanne voi muuttua jopa niin, että sovussa leikkineet lapset alkavat riidellä keskenään. Kolmannen lapsen mukaantulo siis muuttaa tilannetta niin, että vuorovaikutustapahtumien lukumäärä moninkertaistuu. Ryhmän koko on siis yhteydessä myös lasten aggressiivisen käytöksen lisääntymiseen. (Keltikangas-Järvinen 2010: 215.)

Lapsen yksilöllisyys, esimerkiksi synnynnäiset temperamenttipiirteet vaikuttavat siihen, miten herkästi ja millä tavoin lapsi reagoi ryhmään, mutta seuraavat lainalaisuudet ovat yhteisiä kaikille lapsille. Mitä suurempi hoitoryhmä, mitä kaoottisempi on päiväkodin arki, mitä vähemmän harjaantuneita hoitajat ovat sekä mitä vähemmän pehmennetään ja sovitellaan lasten ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta, sitä enemmän lapsilla ilmenee aggressiivisuutta, stressiä ja levottomuutta. (Keltikangas-Järvinen 2010: 216.)

Hoitajan reaktiot eivät koskaan ryhmässä kohdistu vain yhteen lapseen, vaan ne ohjautuvat aina koko ryhmään. Hoitajan antaessa palautetta yhdelle lapselle, menee sama palaute aina myös kaikille muillekin lapsille, riippumatta siitä halusiko hoitaja sitä tai ei. Joillekin lapsille tämä palaute sopii erinomaisesti mutta joillekin lapsille se on ihan vääränlainen. Moitetta ei koskaan voi kohdistaa ryhmässä vain yhteen lapseen, sillä aina on paikalla sellaisia lapsia, jotka ottavat moitteen henkilökohtaisesti, vaikka asia ei millään tavalla koskisikaan heitä. Hetkenä, jona hoitaja on keskittynyt kuuntelemaan ainoastaan yhtä lasta, vaikuttaa se muihinkin lapsiin. Joka kerta tällaisina hetkinä, hoitajalta jää huomaamatta se viesti, mitä muut lapset antavat. (Keltikangas-Järvinen 2010: 216–218.)

Vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen toimivat perustana pienryhmätoiminnalle. Vuorovaikutuksessa lapselle tarjoutuu mahdollisuus saada psyykkeelle aikuisen kannattelevaa vuorovaikutusta siinä tilanteessa kun lapsi sitä

tarvitsee. Kun ryhmä on pieni, lapsella on parempi mahdollisuus oppia myös suhteuttamaan omia taitojaan tilanteeseen sopiviksi sekä tunnistaa omien tekojensa aiheuttamat seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin. Lapsen hyvinvointia lisää rauhallinen arki, pienessä ryhmässä. (Mikkola 2009: 33–34.)

Pienissä ryhmissä lapsen kielellinen vuorovaikutus on vilkkaampaa. Lapset myös leikkivät enemmän mm. roolileikkejä. Kun ryhmät ovat pienet, lapset osallistuvat toimintaan esittäen enemmän omia ajatuksiaan, harkiten ja keskittyen omiin puuhiinsa. (Hujala 1998: 189.)

3.3.2 Lapsen sosiaalinen asema ryhmässä

Sosiaalisen sopeutumisen yhtenä merkinä pidetään usein sitä, miten lapsi tulee toimeen muiden lasten kanssa. Tätä voidaan katsoa ainakin kahdesta näkökulmasta: millainen on lapsen sosiaalinen asema ryhmässä ja onko hänellä ystäviä. Lapsuusiän erittäin tärkeitä kehitystehtäviä ovat sekä hyväksytyksi tuleminen että ystävyysuhteiden solmiminen. Ajatellaan, että se, miten lapsi näissä tehtävissä onnistuu, kertoo jotain hänen sosiaalisista kyvyistään ja sopeutumisestaan. Hyväksytyksi tuleminen ryhmän tasolla ja läheiset ystävyysuhteet näyttäisivät molemmat edistävän myönteistä kehitystä ja suojaavan lasta erilaisilta vaikeuksilta hänen kaverisuhteissaan. Jokainen lapsi kokee tärkeänä sen, että kokee itsensä hyväksytyksi. Lapsi yrittää tunnistaa oman sosiaalisen asemansa muiden silmissä, etsien samalla enemmän itseään kuin vastavuoroista vuorovaikutussuhdetta. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 103.)

Ryhmässä annetut myönteiset tai kielteiset kokemukset kaverisuhteista muokkaavat lapsen kehitystä. Lapsiryhmä tarjoaa lapselle mahdollisuuden toimia vertaisryhmässä. Se tarjoaa myös yhdenvertaisuuden kavereiden kanssa. Lapsen stressikokemusta voi lisätä kavereiden vähyys sekä myös vaikeudet sosiaalisissa taidoissa. Päiväkodin kaverisuhteet vaikuttavat myös tulevaisuuteen asti, sillä niillä on vaikutusta koulumenestykseen ja jopa työssä menestymiseen. (Koivunen 2009: 52.) Kavereiden hyväksyntä ja torjunta ovat tärkeitä kehitystä suuntaavia tekijöitä lapsen sosiaaliselle kehitykselle sekä itsearvostukselle. On tärkeää, että lapsi kokee olevansa osa ryhmää omassa päiväkodissaan. Jokaisen lapsen oikeus on se, että hän saa kokea turvallisuutta

ja iloa puuhatessaan päiväkodissa kavereidensa kanssa. Jos lapsi jää leikin ulkopuolelle, tarvitaan aikuiselta vastuullisuutta ja herkkyyttä, jotta hän huomioisi lapsen ja jopa saisi hänet otetuksi mukaan leikkiin. Lapsen pitäisi saada olla päiväkodissa tuntematta huolta siitä, pärjääkö tai selviytyykö hän muiden kanssa. Hänen ei myöskään tulisi joutua miettimään kysymystä siitä, miksi häntä ei oteta leikkiin mukaan. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 76–77.)

Lapset, jotka käyttäytyvät samantyyppisesti, etsiytyvät mielellään toistensa seuraan. Lapsi haluaa valita itse omat leikkikaverinsa. Kaverukset tai ystävykset eivät ole valinneet toisiaan sattumanvaraisesti. Molemmat lapset antavat toisilleen ja saavat toisiltaan jotain sellaista, mikä voi jäädä aikuiselle salaisuudeksi. Lapset tarvitset toisiaan. (Koivunen 2008: 54.) Lapsille itse toiminnan sisältöä tai päämäärää tärkeämpää on se, että lapsi saa olla mukana toiminnassa. Lapset käsittävät helposti sen, miten haavoittuvaa ja muuttuvaa sosiaalinen todellisuus voi olla. Tämän vuoksi lapset kehittävät erilaisia tapoja mennä mukaan toimintaan, varmistaakseen mukaanpääsyn. Perustana lasten kaverisuhteiden muodostumiselle pidetään myös lasten yritystä pitää yllä turvallisuuden tunnetta. Lapsi etsii jo pienenä niin aikuis- kuin kaverisuhteissaan emotionaalista suhdetta, kumppanuutta ja ystävyyttä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010: 90–91.)

4 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen. Käytimme ryhmähaastattelua ja yksilöhaastatteluja aineistonhankintamenetelmänä. Valitsimme haastateltaviksi päivähoidon kasvatushenkilöstöä, jotka olivat käyneet Perhekoulun ohjaajakoulutuksen viimeisten neljän vuoden aikana. Tällä varmistimme sen, ettei perheohjaajakoulutuksesta ollut kulunut kohtuuttomasti aikaa. Saimme Suomen Lastenhoitoyhdistyksen päivähoitopäälliköltä yhteystiedot mahdollisista haastateltavista. Anoimme kirjalliset tutkimusluvut ADHD-keskuksen, Suomen Lastenhoitoyhdistyksen sekä Stiftelsen Semigradsky -säätiön toiminnanjohtajilta.

Otimme haastateltaviin yhteyttä puhelimitse ja sähköpostitse. Tutkimukseen osallistujat puhuivat haastattelussa suomea, vaikka osan äidinkieli olikin ruotsi. Haastatteluihimme osallistui yhteensä yhdeksän Suomen Lastenhoitoyhdistyksen sekä

Stiftelsen Semigradsky -säätiön eri koulutustaustan omaavia päivähoiton kasvatushenkilöstöä. Keräsimme aineistomme syksyn 2011 ja kevään 2012 aikana.

4.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia päivähoiton kasvatushenkilöstöllä on perhekoulu POP -menetelmien toimivuudesta lapsiryhmässä. Tutkimustehtävämme olemme muotoilleet seuraavanlaisiksi tutkimuskysymyksiksi:

1. Millaisia kokemuksia päivähoiton ammattilaisilla on Perhekoulu POP -menetelmistä lapsiryhmässä?
2. Miten Perhekoulu POP -koulutuksessa opitut menetelmät tukevat kasvattajan työtä?
3. Miten perhekoulu POP -menetelmiä tulisi kehittää?

4.2 Ryhmähaastattelu

Valitsimme ryhmähaastattelumenetelmän tutkimuksemme alkukartoitukseksi. Ryhmähaastattelun vapaamuotoisen ilmapiirin ansiosta, menetelmä voi tuottaa monipuolista tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi-Hurme 2009: 61.) Teimme ryhmähaastattelurungon (LIITE 2), jota käytimme apuna haastattelutilanteessa. Haastattelijoina huolehdimme siitä, että ryhmässä kaikilla oli mahdollisuus osallistua keskusteluun. Tehtävämme oli myös huolehtia siitä, että keskustelu pysyi valituissa teemoissamme. (Hirsjärvi-Hurme 2009: 61–62.) Haastateltavat kommentoivat asioita keskustelun ja kysymysten mukaan. Olimme molemmat mukana ryhmähaastattelussa, joka mielestämme helpotti tilanteen ohjailua. Toinen meistä esitti keskusteluun teemoja ja kysymyksiä, kun toinen pystyi seuraamaan ja esittämään tarvittaessa lisäkysymyksiä.

Ryhmähaastatteluun osallistui kolme kasvattajaa, joka oli odotettua vähemmän. Haastattelu toteutettiin ADHD-keskuksen tiloissa, joka oli rauhallinen paikka. Haastattelu paikan valintaan vaikutti haastateltaville ennestään tuttu paikka, jossa he olivat käyneet perhekouluohjaajakoulutuksen. Tallensimme haastattelun ääninauhurille. Haastattelun jälkeen haastateltavat jäivät vielä hetkeksi keskustelemaan aiheesta ja

kokemuksistaan. Haastattelu kesti noin tunnin. Kuuntelimme haastatteluaineiston useaan kertaan ja keräsimme teemat, jotka toimivat yksilohaastattelujen teemoina. Teemahaastattelunrungoksi (LIITE 3) muodostui kolme pääteemaa; menetelmät lapsiryhmässä, hyvinvointinäkökulma ja kehitysnäkökulma.

4.3 Yksilohaastattelut

Alkukartoitustyömme jälkeen toteutimme kuusi yksilohaastattelua haastateltavien työpaikoilla. Yksilohaastateltaviksi valitut olivat eri henkilöitä kuin ryhmähaastatteluun osallistujat, jotta aineistosta tulisi monipuolisempi. Yksilohaastattelumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun, koska se mahdollisti haastattelun etenemisen tiettyjen keskeisten teemojen, sekä niihin liittyvien tarkentavien kysymysten mukaan. (Tuomi-Sarajärvi 2002: 77.)

Teemahaastattelu menetelmän avulla pyrimme löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimustehtäväämme. Valitsemamme menetelmä huomioi haastateltavien tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä. Teemahaastattelumenetelmä korostaa haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän määritelmiä tilanteista, jota pidimme haastattelussa tärkeänä. (Hirsjärvi-Hurme 2001: 48.) Olimme kiinnostuneita haastateltavien henkilökohtaisista kokemuksista ja miten haastateltavat kokivat opitun teorian ja käytännön yhteyden toimivan työssään.

Yksilohaastatteluista saadun tutkimusaineiston kerättyämme kirjoitimme haastatteluaineiston tekstimuotoon sanatarkasti, vain joitain epäolennaisia täytesanoja jäi tekstistä pois. Huolehdimme siitä, ettemme muuta tai muokkaa haastateltavien puhetta. Litteroimme nauhat niin, että ne vastasivat haastateltavien suullisia lausumia ja niitä merkityksiä, joita tutkittavat olivat asioille antaneet. (Hanna Vilkkä 2005: 115.) Litteroitua aineistoa kertyi noin 46 sivua. Olimme tyytyväisiä saamaamme aineiston määrään.

4.4 Aineiston analyysi

Aineiston keräämisen jälkeen siirryimme aineiston analysointiin. Laadullisen tutkimuksen aineiston analysoinnin tavoitteena on informaatioarvon lisääminen. Aineiston analyysin toteutimme aineistolähtöistä sisällönanalyysi menetelmää käyttäen. Päädyimme sisällönanalyysi menetelmään, koska sen avulla aineisto voidaan järjestää tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa aineisto ensin hajotetaan osiin, käsitellään ja lopuksi kootaan johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Näin saadaan vastaus tutkimustehtävään. (Tuomi-Sarajärvi 2002: 110–115.)

Miles ja Huberman esittelevät aineistolähtöisen laadullisen aineiston analyysiä kolmivaiheiseksi. Nämä päävaiheet ovat 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Aineiston pelkistämässä analysoitava informaatio eli työssämme aukikirjoitettu haastatteluaineisto pelkistettiin siten, että aineistosta otettiin tutkimuksemme kannalta epäolennainen pois. Aineiston pelkistämistä ohjasi tutkimustehtävämme. Yksinkertaistimme aineistomme tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset punaisella värikynällä koodaten. Tämän jälkeen listasimme yhteen pelkistetyt ilmaukset. (Tuomi-Sarajärvi 2002: 110–112.) Analyysin aloittamisen yhteydessä määritimme analyysiyksikön, jonka valitsimme aineiston tutkimuksen tarkoituksen ja asetetun tehtävän asettelun mukaisesti. Analyysiyksikön ei tule olla etukäteen tunnettu, sillä analyysi oletetaan olevan aineistolähtöistä. (Tuomi-Sarajärvi 2002: 97.) Analyysiyksiköksi määritimme menetelmien vaikutuksen kasvattajan työssä.

Aineiston ryhmittelyssä aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään läpi huolellisesti. Etsimme aineistosta samankaltaisuuksia merkitseviä käsitteitä. Ryhmittelyssä keräsimme yhteen samankaltaisia asiasisältöjä ja järjestelimme ne nimettyihin luokkiin. Luokitteluyksikkönä oli tutkittavan ilmiön piirre. Luokittelun avulla saimme aineiston tiivistymään ja saimme rakennettua pohjaa kohteena olevan tutkimuksen perusrakenteelle sekä alustavia selvityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Työn ryhmittelyä seurasi teoreettisten käsitteiden luominen. Erottelimme tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon. Valitun tiedon perusteella muodostimme teoreettisia käsitteitä. Jatkoimme käsitteiden yhdistelemistä alaluokasta, yläluokkaan ja

pääluokkaan niin kauan kuin se oli aineistomme kannalta mahdollista. (Tuomi-Sarajärvi 2002: 112–114.)

5 Kasvattajien kokemuksia Perhekoulu POP -menetelmistä

Haastatteluista selvisi, että päivähoiton kasvattajat olivat käyttäneet Perhekoulu POP -menetelmistä huomion antamista, huomiotta jättämistä, kehumista, palkitsemista, valintoja sekä selkeitä käskyjä. Nämä menetelmät koettiin pääosin toimivan päivähoiton lapsiryhmässä. Käytetyt menetelmät koettiin vaikuttavan myönteisesti kasvattajan ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen sekä myös lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Käytettyjen menetelmien vahvuutena nähtiin lapsen itsetunnon vahvistaminen positiivisen palautteen avulla. Menetelmien käytön haasteena nähtiin henkilöstön määrä suhteessa lapsiryhmään. Haastateltavista suurin osa ei ollut käyttänyt jäähyä, koska ei ollut nähnyt siihen tarvetta. Haastateltavat suosittelivat perhekouluohjaajakoulutusta kaikille, varsinkin päivähoitonhenkilökunnalle.

5.1 Lapsen yksilöllinen huomiointi

Haastatteluista selvisi, että Perhekoulu POP -menetelmiä tulee soveltaa lapsikohtaisesti. Soveltamisessa on tärkeää huomioida lapsen persoonallisuus, erityisesti lapsen herkkyytensä. Lapsi on päivähoitossa osa ryhmää. Kasvattajan tulee huomioida lasta myös yksilöllisesti ryhmässä. Jokainen lapsi tahtoo aikuisen yksilöllistä aikaa ja huomiointia lapsiryhmässä. Huomion antamisessa tärkeänä pidettiin sitä, että lapsi voi kokea olevansa hyväksytty ja rakastettu. Lapselle tulee osoittaa, että hänestä pidetään omana itsenään. Haastatteluista ilmeni, että huomion antamista ja kehumista pidettiin menetelmistä keskeisimpinä, koska niiden uskottiin vaikuttavan myönteisesti lapsen itsetuntoon ja myönteiseen käyttäytymiseen. Kasvattajan on tunnettava hyvin lapsi, jotta hän kykenee antamaan lapselle positiivista palautetta merkityksellisistä asioista.

”Heti kun lapsi tulee ovesta sisään aamulla, mun mielestä on hirveän tärkeetä et mä olen siinä vastassa ja mä sanon että Hei, että kiva kun sä tulit tänne tänään. Ja sit mä vielä aina kysyn usein, et miten sä oot nukkunut? ja niin poispäin.”
(Elina.)

"Jokainen lapsihan haluaa huomiota niin, kun vaan antaa sitä aikaa niin aika moni ongelma jo tota hoituu sillä, että antaa sitä huomiota ja kuuntelee tosissaan sitä lasta." (Soile.)

"Huomioidaan varsinkin niinku nää positiiviset jutut, että et ei niinkään niinku sitä negatiivista käyttäytymistä ja vaan vaa nimenomaan nää positiiviset, pienetkin positiiviset asiat niin huomioidaan ne ja sillälailla pyritään vahvistamaan sitä käyttäytymistä oikeeseen suuntaan. Se on helpompi aina nähdä lapsen niiku se huono käytös mut nyt kun pitääkin keskittyä siihen hyvään käytökseen." (Laura.)

Aineistosta nousi esille perhekouluohjelman ja päivähoiton lapsiryhmän kokoonpanon eroavaisuus. Perhekoulu POP -ohjelman lapsiryhmässä, jokaisella viidellä lapsella on oma avustaja. Tällainen yksilöllinen huomiointi ei ole todellisuutta päivähoitossa. Päivähoitossa yksilöllisempi huomion antaminen on järjestelykysymys.

"Yleensä päiväkodissa on enemmän kuin seitsemän lasta yhdellä aikuisella. Sehän nyt riittää et yks aikuinen menee vessaan taikka muuten vaan tauolle niin yhtäkkiä sä huomaat että sulla onki kaikki, niin onhan se huomion antaminen paljon vaikeampaa, kun sun pitää nähdä paljon enemmän yhtä aikaa ja kaikki muutkin." (Laura.)

"Kyl mä huomaan, että heti kun on pienempi ryhmä niin on enemmän aikaa yksilölliselle, mut et aika ei aina oikein riitä päivisin, mut et se on niinku järjestelykysymys täällä, et just sen takia mä oon alottanu noi pienryhmät esimerkiksi." "Meil on niin pieni päiväkot, et aina pystyy niinku, ku vanhempi tulee kysymän et miten on päivä mennyt, niin pystyy sanomaan niitä yksityiskohtia." (Leena.)

Haastatteluista ilmeni, että päivähoitossa lapsen yksilöllistä huomiointia pyritään lisäämään pienryhmä työskentelyllä. Näissä ryhmissä lapselle mahdollistetaan enemmän aikuisen huomioimista ja aikaa yksilöllisemmin. Jokaisessa päiväkodissa toimitaan omien mahdollisuuksien mukaan.

5.2 Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus

Haastatteluista nousi esille, että Perhekoulu POP -menetelmien käyttö on vaikuttanut päivähoiton ammattilaisen ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen myönteisesti. Menetelmien käytössä kasvattaja keskittyy lapsen hyvään käytökseen ja oppii sen

kautta tuntemaan lasta paremmin. Aikuisen tulee havainnoida lasta huomatakseen positiivisia asioita lapsesta. Lapselle tulee hyvä olo, kun hän kuulee itseään koskevaa myönteistä palautetta. Haastatteluista selvisi, että tärkeimpinä palkitsemistapoina toimivat lapsen huomioiminen ja sanallinen kehuminen.

Haastatteluista selvisi, että Perhekoulu POP -menetelmät toimivat hyvin, kun kasvattaja käyttää niitä systemaattisesti ja johdonmukaisesti, jolloin lapsi tietää miten toimitaan. Turvallinen aikuinen asettaa selkeät rajat, jolloin lapselle syntyy luottamus ja turvallisuudentunne. Toiminta on rauhallisempaa, kun aikuinen ottaa vastuun toiminnasta ja sen kulusta. Kasvattajan on pidettävä kiinni päätöksistään, joita hän tekee lasten parissa toimiessaan.

”Nää on työkaluja ja näitä voi käyttää ja sitten tilanteen mukaan valitse mitä, mitä otat milloinkakin käyttöösi” (Laura).

”Suorat käskyt, niin ne on kans näitä ei, ei niinku negatiivisesti että älä tee näin, älä tee noin vaan sillee nimenomaan et, kävele sisätiloissa ja istu alas, ei mitään jos sä sanot ett älä juokse niin sitten lapsi kuulee vaan sen juokse.” (Leena.)

”Valitsetko tuon vai tuon, ja varsinkin silloin alussa kun meil oli tuolla vessassa kaks vessaa ja, ja sit ne ei osannu päättää et meneeks ne siihen vasempaan vai oikeaan vessaan. Ihan tämmönen pieni juttu niin mä käytin sitä hirveen paljon, että kumpaan meet, että nyt saat valita, että muuten mä sitten, sitten mä valitsen, niin se toimi, se toimi kyllä tosi hyvin.” (Elina.)

Aineistosta nousi esille, että Perhekoulu POP -menetelmien toimivuus lapsiryhmässä nähdään myös olevan omasta luovuudesta kiinni. Menetelmät toimivat, kun kasvattaja keksii sopivat vaihtoehdot tilanteeseen. Aikuisen tulee kannustaa lasta tekemään valintoja. Kasvattajan tulee esittää lapselle valintoja, jossa lapsi saa päättää haluamansa ja näin lapsi saa kokemusta omasta valitsemisesta ja hieman vastuustakin. Joskus lapsi voi kokea tehneensä huonon valinnan, jolloin lasta harmittaa ja silloin saakin harmittaa.

Haastatteluista ilmeni, että jäähy oli ainut Perhekoulu POP -menetelmä, jota suurin osa haastateltavista ei ollut käyttänyt lapsiryhmässä. Jäähyn käyttämättömyyden syyt olivat hieman toisistaan poikkeavia. Merkittävin syy tähän oli kuitenkin se, että jäähyyn ei ollut nähty tarvetta.

"Henkilöresurssit on kuitenkin loppujenlopuksi pienet, ni jos yksi henkilö irrottautuu viemään lapsen jäähylle, ni meillä esimerkiksi on vain neljä työntekijää niin sen heti huomaa ja sille kuitenkin pitää antaa aikaa sille jäähylle." (Soile.)

"Mulla ei oo omaa lapsiryhmää ni sen takia mä en oo niin ku käyttänyt sitä sillee menetelmänä, et mä en tuu niinku vieraana ihmisenä laittamaan ketään jäähylle." (Titta.)

"Jos siihen joudutaan menemään niin kyl se kannattaa, et oon mä käyttänyt sitä, ruokapöytä on semmoinen tilanne, että sieltä joudutaan joskus poistumaan, että kun joku niinku rupee ihan tahallaan tuhoamaan niinku sitä ruokailuhetkeä muilta niin mä aattelen et nyt mennään istuu vähäks aikaa eteiseen. " (Laura.)

Haastatteluista selvisi, että jäähyn uskottiin toimivan hyvin isoissa ongelmissa, kuten viimeisenä keinona puuttua haastavaan tilanteeseen. Jäähä käytettäisiin erityisesti silloin, jos lapsi olisi väkivaltainen. Jäähyn toteuttamiseen vaikutti henkilöstömäärä suhteessa lapsimäärään. Jäähyn toteutuksessa lasta ei jätetä yksin, vaan lapsi on aina aikuisen valvonnassa.

5.3 Lasten keskinäinen vuorovaikutus

Haastatteluista ilmeni, että Perhekoulu POP -menetelmien käyttö on vaikuttanut lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen positiivisesti. Menetelmät voivat saada aikaan toista huomioivan ilmapiirin lapsiryhmässä. Lapset ottavat mallia kasvattajan kehumisesta, jolloin lapset alkavat myös kehuvat toisia lapsia ja aikuisia. Lapsiryhmässä lapsilla on yhteiset ryhmän säännöt, jolloin he tietävät miten toimia ja mikä on tärkeää. Ryhmässä täytyy noudattaa yhteisiä sääntöjä, jotta yhteistoiminta sujuu. Lapsiryhmässä usein tärkein sääntö onkin ottaa toiset lapset huomioon, unohtamatta aikuisiakaan.

Haastatteluista selvisi, että positiivinen ja kannustava palaute luo positiivisen ilmapiirin ja hyvän ryhmähengen, joka on kaikkien eduksi lapsiryhmässä. Rauhallisempi ryhmä vaikuttaa myös lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Haastateltavien mukaan lapset eivät pidä, jos ryhmässä on levotonta. Rauhallisemmassa ryhmässä leikitkin sujuvat paremmin. Haastattelussa ilmeni, että perhekoulu POP -menetelmät tuovat selkeyttä kasvattajan johtamaan toimintaan. Ryhmä on rauhallisempi, kun aikuisella on

käytössään toimivat menetelmät. Lapsiryhmät ovat erilaisia, joten myös ryhmädynamiikka tulee ottaa huomioon menetelmien käytössä. Kasvattajat voivat nähdä saman tilanteen monella eri tavalla. Kasvattajan on tunnettava ryhmänsä lapset, jotta hän kykenee soveltamaan menetelmiä ryhmässä. Aikuinen toimii lapsiryhmässä omalla esimerkillä, vahvistaen lasten käyttäytymistä oikeaan suuntaan.

Haastatteluista selvisi, että isossa lapsiryhmässä menetelmien käyttö on haastavampaa, koska kasvattajan on huomioitava useampi lapsi yhtä aikaa. Aikuisen on huomioitava lapsiryhmässä, että sanoessaan asiansa yhdelle lapselle, sen kuulevat usein myös muut ympärillä olevat lapset ja reagoivat siihen.

"Jos sä palkitset jonkun lapsen, niin ne tietenkin kiinnostuu ne toiset lapset ja ne haluaa kans että heitä palkitaan. Jos kehut jotain lasta jostain niin kylhän ne toisetkin lapset aistii sen ja käyttäytyy niinku sillee et nekin haluaa että heitä kehutaan." (Titta.)

"Kehuminen, se auttaa lähinnä niin että jos jonkun lapsen ei saa mukaan johonkin tilanteeseen ni sit kehuu muita niin sit se ehkä neljäs lapsi joka ei sitte ollu mukana tulee mukaan. Riippuen tilanteesta." (Soile.)

"Jos halua olla mukana niin pitää seurata niitä sääntöjä mitä ryhmässä on, muuten joutuu tavallaan niinku vähä ulkopuolelle ja sitä ei kukaan halua. Ja sit myöskin se, et kun tulee takasin niin ei niinku anneta negatiivista palautetta silloinkaan vaan sillo enemmän positiivista palautetta että kiva kun halusit taas tulla mukaan, niin me tehtiin perhekoulussakin." (Riitta.)

Haastatteluista selvisi, että lapset toimivat usein sen mukaisesti josta saavat hyvää palautetta. Kaikki lapset haluavat kehumista ja huomiota lapsiryhmässä. Huomion antamis- menetelmä koetaan erityisen hyvänä keinona käyttää lapsiryhmässä silloin, kun halutaan osallistaa lapsi takaisin yhteiseen toimintaan. Tällöin aikuinen huomioi ja kehuu toivottua käytöstä ryhmässä ja jättää huomiotta huonon käytöksen, jolloin lapsi usein alkaa toimia sen mukaisesti, josta hän saa myös huomiota. Huomiotta jättäminen ei ole aina mahdollista tilanteessa, jossa lapset lähtevät mukaan huonoon käytökseen. Tällainen tilanne on nopeasti katkaistava lapsiryhmässä. Jokaisessa tilanteissa täytyy arvioida, mitä voi jättää huomioimatta. Vähäisellä henkilökunnalla on puututtava nopeammin haastavaan käytökseen, eikä huomiotta jättämisen- menetelmää voida tällöin käyttää.

5.4 Kehittäminen

Haastateltavat suosittelivat perhekouluohjaajakoulutusta kaikille, varsinkin päivähoitohenkilökunnalle. Haastatteluista selvisi, että perhekouluohjaajakoulutus antoi varmuuden tunnetta siitä, että omat toiminta tavat olivat oikean suuntaisia. Perhekoulussa käytetyt menetelmät koettiin yksinkertaisina perusvälineinä lasten parissa toimimiseen. Käytettyjä menetelmiä suositeltiin lasten parissa toimimiseen.

Haastatteluista ilmeni yksittäisiä kehittämisideoita Perhekoulu POP -menetelmiin liittyen. Perhekouluohjaajakoulutusta ehdotettiin vapaavalintaiseksi kurssiksi Sosionomi koulutusohjelmaan. Perhekoulun palautettava antava ilmapiiri koettiin hyvänä, jossa kuunneltiin tilanteista ohjeita myös toisilta. Tällaista ilmapiiriä toivottiin myös päivähoitoon. Jäähy menetelmän käyttöön toivottiin enemmän tietoa sen oikeasta käyttötavasta. Huomiotta jättämis- menetelmän käyttöön toivottiin myös enemmän työkaluja. Miten tulisi puuttua entistä paremmin tilanteisiin lapsiryhmässä, jossa yksi lapsi villitsee toisetkin mukaan huonoon käytökseen?

6 Johtopäätökset

Haastateltavien mukaan Perhekoulu POP -menetelmät ovat toimivia työkaluja päivähoitossa, kun niitä soveltaa lapseen ja tilanteeseen sopiviksi. Menetelmät antavat lapselle positiivista huomiota ja vahvistaa lapsen hyvää käyttäytymistä. Menetelmät voivat saada aikaan toisia huomioivan ilmapiirin ryhmässä. Isossa ryhmässä menetelmien käyttö on haastavampaa, koska aikuisen on annettava huomiota usealle lapselle sekä kasvattajan reaktiot kohdistuvat myös muihin ryhmässä. Jäähy menetelmän ajatellaan toimivan viimeisenä keinona puuttua haastavaan tilanteeseen. Kasvattajien myönteiset kokemukset toimivista menetelmistä sekä perheohjaajakoulutuksesta voidaan tulkita tukevan heidän työtään päivähoitossa.

Tuloksista ilmeni, että päivähoiton ammattilaiset pitävät tärkeänä sitä, että jokainen lapsi voisi kokea tulleensa huomatuksi. Haastatteluista käy ilmi, että positiivisen huomion kautta lapsi voi kokea olevansa hyväksyty ja rakastettu. Huomion antaminen koettiin hyväksi menetelmäksi antaa lapselle positiivista huomiota ja vahvistaa lapsen hyvää käyttäytymistä sekä osoittaa lapselle, että hänestä pidetään erityisesti omana

itsenä. Jokaisen lapsen yksilölliset piirteet ja tarpeet täytyy huomioida myös silloin, kun lapsi toimii osana suurta ryhmää. Tällainen yksilöllisyyden huomioon ottaminen on päivähoitossa vaativa ja haastava tehtävä. (Koivunen 2009: 19.) Lapsen perusturvallisuus kehittyy ja vahvistuu jokapäiväisissä arjen kohtaamisissa aina silloin kun lapsi saa osakseen läheisyyttä ja hyväksyntää. Lapselle on tärkeää tietoa siitä, että hän on ainutlaatuinen ainakin jollekin aikuiselle tai aikuisille. (Mikkola 2009: 20–21.)

Tulosten mukaan isossa ryhmässä menetelmien käyttö on haastavampaa, koska kasvattajan on huomioitava useampi lapsi yhtä aikaa. Haastatteluista selvisi, että aikuisen on huomioitava lapsiryhmässä, että sanoessaan asiansa yhdelle lapselle, sen kuulevat usein myös muut ympärillä olevat lapset ja reagoivat siihen. Hoitajan reaktiot eivät koskaan ryhmässä kohdistukaan vain yhteen lapseen, vaan ne ohjautuvat aina koko ryhmään. Hoitajan antaessa palautetta yhdelle lapselle, menee sama palaute aina myös kaikille muillekin lapsille, riippumatta siitä halusiko hoitaja sitä tai ei. (Keltikangas-Järvinen 2010: 216–218.)

Tuloksista nousi esille, että lapset tarvitsevat kannustusta tärkeistä asioista. Heidän mukaan kannustus vaikuttaa myönteisesti lapsen itsetuntoon ja myönteiseen käyttäytymiseen. Haastatteluista selvisi, että lapset ottavat mallia kasvattajan kehumisesta, jolloin lapset alkavat myös kehuvat toisia lapsia ja aikuisia. Haastatteluista selvisi, että positiivinen ja kannustava palaute luo positiivisen ilmapiirin ja hyvän ryhmähengen, joka on kaikkien eduksi lapsiryhmässä. Onnistumisen kokemukset vaikuttavatkin lapseen positiivisesti, sillä ne lisäävät lapsen itseluottamusta sekä vahvistavat hänen minäkuvaansa myönteiseen suuntaan. Mitä vähemmän lapsi luottaa itseensä, sitä suurimmassa määrin hän tarvitsee kiittämistä ja onnistumisen kokemuksia. (Koivunen 2009: 38–39.) Päiväkodissa lapsen lähellä olevat aikuiset luovat omalla toimimisellaan ja olemisellaan ilmapiirin, jossa lapsi saa kasvaa ja rakentaa käsitystä niin omasta itsestään kuin myös omista taidoistaan. Lapsi tarvitsee aikuiselta paljon kannustusta ja rohkaisua, silloin kun hän tutkii, opettelee ja ottaa haltuunsa uusia asioita. (Mikkola 2009: 20–21.)

Tuloksista selvisi, että aikuisen tulee kannustaa lasta tekemään valintoja. Haastatteluista kävi ilmi, että kasvattajan tulee esittää lapselle valintoja, jossa lapsi saa päättää haluamansa ja näin lapsi saa kokemusta omasta valitsemisesta ja hieman

vastuustakin. Haastatteluista selvisi, että joskus lapsi voi kokea tehneensä huonon valinnan, jolloin lasta harmittaa ja silloin saakin harmittaa. Aikuisten ei tulisi kuitenkaan liikaa puuttua lasten tekemisiin ja heidän tulisi kunnioittaa lasten omia valintoja. Aikuinen sekä kuulee, että myös kuuntelee lasta herkäällä korvalla. Hän osaa myös tarpeen tullen ohjata lapsen toimintaa ja houkutella mukaan haastaviinkin tehtäviin. Ideaalisena ympäristönä kehityksen, kasvun ja oppimisen kannalta pidetäänkin ryhmää, jossa kaikki aikuiset ovat koko ajan läsnä lasten toiminnassa. (Koivunen 2009: 123.) Lapsilähtöisyydessä on vahva käsitys lapsesta aktiivisena oppijana sekä myös oman oppimisensa subjektina. Aikuisen tehtävänä on antaa tilaa lapsen oman oppimisprosessin muotoutumiselle, sen sijaan että aikuinen tarjoaisi lapselle valmiiksi rakennettuja oppimiskokemuksia. Oman oppimisensa säätelijä on viime kädessä lapsi itse, ei aikuinen. (Hujala 1998: 56–59.)

Haastatteluista selvisi, että Perhekoulu POP -menetelmät toimivat hyvin, kun kasvattaja käyttää niitä systemaattisesti ja johdonmukaisesti, jolloin lapsi tietää miten toimitaan. Haastatteluista selvisi, että turvallinen aikuinen asettaa selkeät rajat, jolloin lapselle syntyy luottamus ja turvallisuudentunne. Heidän mukaan toiminta on rauhallisempaa, kun aikuinen ottaa vastuun toiminnasta ja sen kulusta. Haastatteluista selvisi myös, että rauhallisempi ryhmä vaikuttaa lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Lapsen toimintojen rajoittamisen tavoitteena nähdäänkin yleisesti halu suojella ja vartioida lasta, jottei hän pääsisi vahingoittamaan itseään. Tämänkaltainen rajojen asettaminen onkin helppo nähdä lapsen kannalta hyvänä ja välttämättömänä. Arkielämässä rajat asetetaan usein kielloin ja käskyin. (Keltikangas-Järvinen 2010: 146.) Lapsilähtöisyys on ymmärretty väärin, jos luovutaan kasvatuksellisen auktoriteetin tarkoituksenmukaisesta käyttämisestä. Avointa auktoriteettia käyttävän aikuisen ammattirooli voi sen sijaan olla myönteinen, lämmin, oikeudenmukainen ja aktiivinen. Aikuisen on käytettävä valtaa, mutta sitä tulee käyttää lasten hyväksi eikä heitä vastaan. (Kalliala 2012: 48–50.)

Haastatteluista kävi ilmi, että menetelmien käyttöön lapsiryhmässä vaikutti työntekijöiden määrä suhteessa lapsimäärään. Tuloksista ilmeni, että isossa ryhmässä on katsottava tarkemmin mitä jättää huomiotta, jotta muut lapset eivät menisi mukaan huonoon käytökseen. Tällainen tilanne on katkaistava nopeasti lapsiryhmässä. Varhaiskasvatuksen keskeisimpiä laatutekijöitä on ryhmäkoko. Suomessa suurena

puutteena voidaan pitää sitä, ettei eri-ikäisten lasten ryhmien enimmäiskokoja ole määritelty. Ryhmän kokoa kuitenkin säädellään epäsuorasti aikuisten ja lasten suhdelukusäädöksin. Tämä tapa ei silti suojaa lasta eikä aikuisia hallitsemattoman isoilta ryhmiltä. Iso ryhmä on iso ongelma, joka rasittaa luonnollisesti aikuisiakin. (Kalliala 2012: 157.) Tuloksista ilmeni, että myös jäähyn toteuttamiseen vaikuttaisi henkilöstömäärä suhteessa lapsimäärään. Heidän mukaan jäähyn toteutuksessa lasta ei jätetä yksin, vaan lapsi on aina aikuisen valvonnassa. Jäähy menetelmää pidettiin viimeisenä keinona puuttua haastavaan tilanteeseen.

7 Pohdinta

Työssämme olimme kiinnostuneita kuulemaan päivähoiton kasvatushenkilöstön kokemuksista Perhekoulu POP -menetelmistä. Tavoitteenamme oli selvittää, toimivatko Perhekoulu POP -ohjelmassa käytetyt menetelmät päivähoitossa. Tarkastelimme millaisia kokemuksia päivähoiton kasvattajilla oli Perhekoulu POP -menetelmien käytöstä nimenomaan lapsiryhmässä. Halusimme tietää, miten nämä opitut menetelmät tukevat kasvattajan työtä ja miten Perhekoulu POP -menetelmiä tulisi kehittää. Tavoitteisiin päästäksemme haastattelimme Suomen Lastenhoitoyhdistyksen ja Semigradsky- säätiön päivähoitossa työskenteleviä kasvatustyöntekijöitä. Haastateltavat olivat käyneet ADHD-keskuksen järjestämän perhekouluohjaajakoulutuksen viimeisten neljän vuoden aikana. Työmme aiheen alkukartoitukseksi järjestimme ryhmähaastattelun. Ryhmästä saatujen tietojen pohjalta toteutimme kuusi yksilöhaastattelua. Näistä saadun aineiston analysoimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia käyttäen.

Laadullisessa tutkimuksessa arviointi kohdistuu kysymykseen tutkimusprosessin luotettavuudesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan tulee jatkuvasti pohtia tekemiään ratkaisuja. Näin tutkija ottaa yhtäaikaisesti kantaa sekä analyysin kattavuuteen että tekemänsä työn luotettavuuteen. Lähtökohtana tutkijan on ymmärrettävä olevansa tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline ja ensisijainen luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse. (Eskola-Suoranta 1998: 211.) Meille tärkeää koko opinnäytetyöprosessin aikana oli pitää kiinni työmme luotettavuudesta. Työn eri

vaiheissa pohdimme luotettavuutta ja keskustelimme omasta roolista opinnäytetyöprosessissa.

Tärkeimpinä eettisinä periaatteina ihmistutkimuksissa ovat yleensä informointiin perustuva suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys. Yleisenä ohjeena informointiin liittyvissä rajauksissa on muistettava, että haastateltava on antanut suostumuksensa asianmukaisen informaation pohjalta. (Hirsjärvi-Hurme 2009: 19–20.) Opinnäytetyössämme mukana olevat yhteistyökumppanit myönsivät tutkimusluvut työhömmme. Tutkimuksemme aineistonhankinta perustui vapaaehtoiseen osallistumiseen. Kerroimme haastateltaville tutkimukseen liittyvistä mielestämme oleellisista tiedoista ennen haastatteluiden toteuttamista. Kerroimme tutkimuksemme luottamuksellisuudesta, jonka mukaan emme tuo julki haastateltavista tietoa, joilla heidät voisi tunnistaa. Lupasimme tuhota haastattelunauhat työprosessimme loputtua.

Saamamme aineiston perusteella nousi esille, että päivähoidon kasvattajat olivat käyttäneet Perhekoulu POP -menetelmistä huomion antamista, huomiotta jättämistä, kehumista, palkitsemista, valintoja sekä selkeitä käskyjä. Nämä menetelmät koettiin pääosin toimivan päivähoidon lapsiryhmässä. Käytetyt menetelmät koettiin vaikuttavan myönteisesti kasvattajan ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen sekä myös lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Käytettyjen menetelmien vahvuutena nähtiin lapsen itsetunnon vahvistaminen positiivisen palautteen avulla. Menetelmien käytön haasteena nähtiin henkilöstön määrä suhteessa lapsiryhmään. Haastateltavista suurin osa ei ollut käyttänyt jäähyä, koska ei ollut nähnyt siihen tarvetta. Haastateltavat suosittelivat perhekouluohjaajakoulutusta kaikille, varsinkin päivähoitohenkilökunnalle.

Perhekouluohjaajakoulutus antoi haastateltaville pääosin varmuuden tunnetta siitä, että omat toiminta tavat olivat oikean suuntaisia. Perhekouluohjaajakoulutuksessa palautettava antava ilmapiiri koettiin hyvänä. Tällaista toisilta ohjeita kuuntelevaa ilmapiiriä toivottiin myös päivähoitoon. Perhekouluohjaajakoulutusta ehdotettiin vapaavalintaiseksi kurssiksi Sosionomi koulutusohjelmaan. Perhekoulu POP -menetelmiin liittyen löydettiin yksittäisiä kehittämisideoita. Jäähy menetelmän käyttöön toivottiin enemmän tietoa sen oikeasta käyttötavasta. Huomiotta jättämis- menetelmän käyttöön toivottiin myös enemmän työkaluja. Miten tulisi puuttua entistä paremmin tilanteisiin lapsiryhmässä, jossa yksi lapsi villitsee toisetkin mukaan huonoon

käyttöön. Perhekouluohjaajakoulutus koettiin kaiken kaikkiaan antoisaksi koulutukseksi.

Haastateltavien mukaan Perhekoulu POP -menetelmät ovat toimivia työkaluja päivähoitossa, kun niitä soveltaa lapsen ja tilanteeseen sopiviksi. Menetelmät antavat lapselle positiivista huomiota ja vahvistaa lapsen hyvää käyttäytymistä. Menetelmät voivat saada aikaan toisia huomioivan ilmapiirin ryhmässä. Isossa ryhmässä menetelmien käyttö on haastavampaa, koska aikuisen on annettava huomiota usealle lapselle sekä kasvattajan reaktiot kohdistuvat myös muihin ryhmässä. Jäähymenetelmän ajatellaan toimivan viimeisenä keinona puuttua haastavaan tilanteeseen. Kasvattajien pääosin myönteisistä kokemuksista voidaan päätellä, että toimivat menetelmät sekä perheohjaajakoulutus tukevat heidän työtään.

Työmme tulosten mukaan haastateltavat suosittelivat perhekouluohjaajakoulutusta, erityisesti päivähoiton ammattilaisille. Haastatteluista nousi esille, että perhekouluohjaajakoulutus antoi yksinkertaisia perusmenetelmiä kasvattajien käyttöön sekä antoi kasvattajille varmuuden tunnetta omien toimintatapojen oikeasta suunnasta. Perhekouluohjaajakoulutuksesta hyötyisi varmasti jokainen lasten ja nuorten parissa toimiva, koska jokaisen kasvattajan on hyvä pysähtyä miettimään omia ajattelumalleja ja toimintatapojaan. Perhekouluohjaajakoulutuksessa saadut uudenlaiset näkökulmat ja keinot tarjoavat kasvattajille ajattelemisen aihetta ja voivat muuttaa aikaisemmin opittuja menetelmiä toimivimmaksi. Perhekouluohjaajakoulutus toimii kasvattajan itsetutkiskelun ja itsensä kehittämisen mahdollistajana. Koulutus ei ole pelkkä "teoriapaketti", vaan perhekouluohjaajakoulutuksessa läpikäyty teoria pääsee käytäntöön välittömästi.

Tulostemme mukaan perhekouluohjaajakoulutus on varteenotettava vastaus antamaan tukea ja toimivia menetelmiä päivähoiton arkeen. Kasvattajien pääosin myönteisistä kokemuksista voidaan päätellä, että toimivat menetelmät sekä perheohjaajakoulutus tukevat heidän työtään. Tuloksista tuli ilmi että, haastattelijoiden käyttämiä perhekoulumenetelmiä voidaan hyödyntää sopivina työkaluina päivähoitossa. Käytetyt menetelmät koettiin pääosin vaikuttavan myönteisesti kasvattajan ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen sekä myös lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Tuloksista ilmeni muun muassa, että perhekoulu POP -menetelmät tuovat selkeyttä kasvattajan

johtamaan toimintaan sekä ryhmä on rauhallisempi, kun aikuisella on käytössään toimivat menetelmät. Marjatta Kallialan (FT) mukaan päivähoiton ammattilaiset tarvitsevatkin paljon tukea ja toimivia työtapoja, saadakseen päiväkodin arjen rullaamaan sujuvasti ja rauhallisesti. Hänen mukaansa päivähoiton ammattilaisilla on suuri vastuu siinä, millaiset seuraukset päivähoitolla on lapsen elämään. Ovatko ne myönteiset vai kielteiset?

Tuloksistamme selvisi, että ryhmäkoko vaikuttaa perhekoulumenetelmien käyttöön. Isossa lapsiryhmässä menetelmien käyttö on haastavampaa, koska kasvattajan on huomioitava useampi lapsi yhtä aikaa. Päivähoitoryhmien koko on esillä julkisessa keskustelussa. Hallituksessa käytettävän syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen toimenpideohjelman mukaan päivähoiton ryhmäkoot ovat nyt jo keskeisiä haasteita ajateltaessa alle kouluikäisten lasten hyvinvointia. Tällöin normi aikuisten ja lasten määrän suhdeluvusta ei toteudu kahdessa kolmesta päiväkodista liittyen jokapäiväiseen työhön. Taina Kyrönlampi-Kylmäsen (KT) mukaan lapsi voi viettää arkipäiviensä valveillaoloajasta enemmän aikaa päivähoitossa kuin kotona. Jo tämän tiedon vuoksi päivähoiton laadulla on väliä. Onko suomalainen päivähoito riittävän laadukasta?

Perhekouluohjelma on ennalta ehkäisevää perhetyötä, jonka tavoitteena on vanhemmuuden tukeminen lisäämällä vanhemman ymmärrystä lapsen käyttäytymistä kohtaan. Perhekoulun tavoitteena on tukea myös lasta sekä suoraan että vanhemman kautta oman käyttäytymisensä parempaan hallintaan. Eeva-Liisa Salmen väitöskirjan mukaan perhekoulutoiminnalla on kansantaloudellinen merkitys ennalta ehkäisevän toimintansa vuoksi. Kun vanhempien vanhemmuustaitoja kartutetaan ja lasten käyttäytymisen ongelmiin puututaan jo varhaisessa vaiheessa, voidaan olla ehkäisemässä ongelmia kasvamasta suuriin mittakaavoihin. Mielestämme tämä seikka on hyvä ottaa huomioon kun mietitään hyviä menetelmiä varhaisen puuttumisen malleihin varhaiskasvatuksessa. EU:n komissio on samoilla linjoilla ennaltaehkäisevän työn merkityksestä lasten parissa. Komission tiedonannon mukaan paras tapa vaikuttaa lasten ja myös koko Euroopan tulevaisuuteen on investoida varhaiskasvatukseen.

Työssämme tarkastelimme Perhekoulu POP -menetelmiä aikuisten näkökulmasta. Työmme tulokset kannustavat kasvattajia osallistumaan Perhekouluohjaaja-

koulutukseen, sillä koulutuksessa läpikäytyt menetelmät ovat osoittautuneet pääosin toimiviksi työkaluiksi myös päivähoiton lapsiryhmässä. Kiinnostavaa olisi työmme jatkoselvitykseksi tarkastella muutamaa menetelmää tarkemmin. Jäähdy ja huomiotta jätetty menetelmät olivat tuloksissamme muista poikkeavimmat. Näitä menetelmiä haastateltavat eivät olleet käyttäneet lainkaan tai ne koettiin haasteellisena käyttää päivähoiton lapsiryhmässä. Tulisiko näitä menetelmiä kehittää paremmin päivähoiton käyttöön? Voisiko näitä menetelmiä kehittää niin, että niiden käyttö ei olisi merkittävästi riippuvainen henkilöstöresursseista?

Lähteet

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Hirsjärvi Sirkka – Hurme Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi Sirkka – Hurme Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hujala, Eeva – Purola, Anna-Maija – Parrila-Haapakoski, Sanna – Nivala, Veijo 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Oulu: Varhaiskasvatus 90 Oy.

Kalliala, Marjatta 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Werner Söderström Osakeyhtiö.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 1999. Hyvä itsetunto. Helsinki: Werner Söderström Oyj – WSOY.

Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Kyrönlampi-Kylmänen, Taina 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Mikkola, Petteri – Nevalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.

Niilo Mäki Instituutti 2002. NMI- Bulletin, Artikkelit Vol. 12, No. 2. Oppimisvaikeuksien erikoislehti. Ylivilkkaisten lasten vanhempien tukeminen ryhmätoiminnan avulla.

Palomäki, Eija 2003. Ryhmämuotoisen lyhytintervention vaikutus leikki-ikäisten lasten käyttäytymisvaikeuksiin. Helsingin Yliopisto: Psykologian laitos, lisensiaatintutkimus.

Sandberg, S., Santanen, S., Jansson, A. & Lauhaluoma, H. (2000). Perhekoulun käsikirja. Käytännön opas vanhemmille. (Alkuperäisteos Joanne Barton (1999) *Hyperactive Children – A Practical Guide for Parents*. Glasgow: The Child and Family Trust. Suomentanut Kirsi Castren, 1999). Helsinki: Barnavårdsföreningen i Finland r.f. - Suomen lastenhoitoyhdistys.

Salmi, Eeva-Liisa. Haastava lapsi perheessä- perhekoulusta apua. Kliininen- lehti. 2008-2.

Sarajärvi, Anneli – Tuomi, Jouni 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sarajärvi, Anneli – Tuomi, Jouni 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Vilkkä, Hanna. 2005. Tutki ja Kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

ADHD-keskus. Suomen Lastenhoitoyhdistyksen esite.

Verkkolähteet

Suomen Lastenhoitoyhdistys. <http://www.bvif.fi/suomeksi/adhd-center/>. Luettu 8.3.2012.

Suomen Lastenhoitoyhdistys- Perhekouluohjaajaksi. <http://bvif.fi/files/POP%20ohjaajakoulutus%202011.pdf>. Luettu. 8.3.2012.

Salmi, Eeva- Liisa 2008. The Family School. Väitöskirja.

<http://www.abo.fi/public/fi/News/Item/item/754>

Salmi, Eeva- Liisa. Haastava lapsi perheessä - Perhekoulusta apua. Kliininen -lehti 2008- 2.

Käypä hoito -suositukset. Lasten ja nuorten kongnitiivinen käyttäytymisterapia.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/naytaartikkeli/tunnus/nix00939>. Luettu 30.3.2012.

Liitteet

Liite 1. Lasten ryhmä

Perhekoulu POP ®/ Päivittäinen aikataulu

8.45	Valmistelut
9.00	Koulutus ohjaajille

Lasten ryhmä

10.00–10.25	Vapaa leikki
10.30–10.55	Valittu leikki
11.00–11.10	Keksitauko
11.10–11.30	Liikuntahetki
11.30	Lasten ja vanhempien yhteinen lounas ja ulkoilu
12.30- 12.40	Yhteisleikki
12.40–13.00	Päiväkirja
13.00–13.20	Musiikkihetki ja rentoutustuokio
13.25–13.45	Valittu leikki
13.50–14.00	Satu
14.00	Lapset lähtevät kotiin
14.00	Päivän yhteenveto, kouluttajat ja ohjaajat
15.30	Päivä päättyy

Liite 2. Ryhmähaastattelurunko

Palauttakaa mieleen Perhekoulu POP -ohjaajakoulutus ja keskustelkaa mitä opitte siellä?

Keskustelkaa:

Mitä Perhekoulu menetelmiä kävitte läpi koulutuksessa?

Mitä näistä menetelmistä olette käyttäneet työssänne?

Mitkä menetelmät ovat mielestänne toimineet?

Onko joku sellainen menetelmä, joka ei toimi, miksi?

Onko menetelmistä jotain muuta jota haluaisitte sanoa?

Koetko Perhekoulu POP -ohjaajakoulutuksen hyödyllisenä?

Suosittelko koulutusta kollegoillesi?

Liite 3. Yksilöhaastattelurunko

Taustatiedot:

Työnimike, Minkä ikäisten lasten parissa työskentelet,
Kuinka kauan perhekouluohjaajakoulutuksesta on aikaa?

Mitä perhekoulu POP -menetelmiä muistat?

Kerro jokaisesta menetelmästä muutamalla lauseella.

TEEMA 1. MENETELMIEN TOIMIVUUS LAPSIRYHMÄSSÄ

- Mitä menetelmiä olet käyttänyt päivähoiton lapsiryhmässä, koulutuksen jälkeen?
- Mitkä käyttämästäsi menetelmistä toimivat päivähoiton lapsiryhmässä? Miksi?
- Mitkä käyttämästäsi menetelmistä ei toimi päivähoiton lapsiryhmässä? Miksi?
- Miten ryhmäkoko vaikuttaa menetelmien käyttöön?

TEEMA 2. HYVINVOINTINÄKÖKULMA

- Miten menetelmien käyttö on vaikuttanut lasten hyvinvointiin päivähoitossa?
- Miten menetelmien käyttö on vaikuttanut päivähoiton ammattilaisen ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen?
- Miten menetelmien käyttö on vaikuttanut päivähoiton lasten keskinäiseen vuorovaikutukseen?

TEEMA 3. KEHITYSNÄKÖKULMA

- Suositteletko perhekouluohjaajakoulutusta? Kenelle, Miksi?
- Mitkä menetelmät vaatisivat kehittämistä päivähoitoon sopivammaksi? Miten kehittäisit?

TEEMA 4. JOTAIN LISÄTTÄVÄÄ